

ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΣΜΗΝΟΥΡΓΙΑΣ

Δημήτρης Παπανικολάου
Γεωπόνος

Επιδίωξη κάθε μελισσοκόμου είναι να διατηρεί δυνατά μελίσσια, γιατί αυτά είναι και πιο αποδοτικά. Τα δυνατά όμως μελίσσια σμηνουργούν πολύ πιο εύκολα και χρειάζεται πολύ προσοχή από το μελισσοκόμο, για να την αποφύγει. Η πρόληψη της σμηνουργίας αναφέρεται σε εκείνες τις ενέργειες που προλαμβάνουν την παραγωγή βασιλικών κελιών και παρθένων βασιλισσών και διαφέρει από την καταστολή της σμηνουργίας στο ότι η καταστολή είναι ενέργεια που γίνεται, αφού ήδη έχουν βρεθεί προνύμφες μέσα στα βασιλικά κελιά.

Τα προληπτικά μετρά κατά της σμηνουργίας είναι τα ακόλουθα:

- 1. Η Προσθήκη κηρηθρών με άδεια κελιά** εκεί όπου τελειώνει η γονοφωλιά, για να έχει χώρο η βασίλισσα να γεννήσει.
- 2. Η αύξηση του χώρου της κυψέλης**, που είναι το κυριότερο μέτρο πρόληψης της σμηνουργίας, γιατί αποτρέπεται ο συνωστισμός. Όταν υπάρχουν πολλά πλαίσια με γόνο και το κάτω πάτωμα είναι γεμάτο από μέλισσες, κυρίως την εποχή της σμηνουργίας και πριν αρχίσουν οι μέλισσες να κατασκευάζουν βασιλικά κελιά, πρέπει να προστίθεται ολόκληρο πάτωμα με χτισμένες άδειες κηρήθρες για αποθήκευση νέκταρος. Ακόμη καλύτερα είναι να μεταφερθούν στο επάνω πάτωμα ένα ή δύο πλαίσια με γόνο από το κάτω πάτωμα και να συμπληρωθεί ο χώρος του με κτισμένες ή άκτιστες κηρήθρες. Έτσι ανεβαίνουν αμέσως πολλές μέλισσες στο επάνω πάτωμα, αραιώνει ο πληθυσμός στη γονοφωλιά και λιγοστεύουν οι πιθανότητες σμηνουργίας.
- 3. Η αφαίρεση πλαισίων με σκεπασμένο γόνο** και η αντικατάστασή τους με κτισμένες ή άκτιστες κηρήθρες μειώνει τη διάθεση των μελισσών για σμηνουργία.
- 4. Ο περιορισμός της θερμοκρασίας γύρω από την κυψέλη.** Αυτό μπορεί να επιτευχθεί είτε με το να τοποθετούνται οι κυψέλες σε σκιά δένδρων, ή να σκεπάζονται με ψάθες ή χόρτα ή να βάζονται τα εξωτερικά καπάκια τους με άσπρο χρώμα. Με το σκέπασμα ή με το απλό βάψιμο της στέγης δε θερμαίνεται πολύ η λαμαρίνα, ελαττώνεται η θερμοκρασία μέσα στην κυψέλη και περιορίζεται κάπως η διάθεση για σμηνουργία.

5. Ο καλός αερισμός του εσωτερικού της κυψέλης βοηθάει πολύ. Θα πρέπει η είσοδος της κυψέλης να είναι εντελώς ανοικτή και το εσωτερικό καπάκι να έχει ένα άνοιγμα (περίπου 3 cm διάμετρο), για να γίνεται καλύτερα η κυκλοφορία του αέρα στο εσωτερικό της κυψέλης. Επίσης μπορεί να σηκωθεί λίγο το εσωτερικό καπάκι της κυψέλης, για να δημιουργηθεί ένα μικρό άνοιγμα αερισμού στο επάνω μμέρος της.

6. Η τακτική ανανέωση της βασίλισσας (κάθε 1,5-2 χρόνια).

7. Η Επιλογή μελισσιών με μικρή τάση σημουργίας και η εκτροφή βασιλισσών από αυτά. Για το λόγο αυτό δεν πρέπει να γίνεται παραγωγή βασιλισσών χρησιμοποιώντας βασιλικά κελιά σημουργίας, γιατί έτσι επιλέγουμε μέλισσες με μεγαλύτερη τάση για σημουργία.

8. Η αμοιβαία αλλαγή θέσης μιας πολυπληθούς κυψέλης με εκείνη μιας αδύνατης προκαλεί αποσυμφόρηση στη δυνατή κυψέλη και μειώνει τις πιθανότητες σημουργίας. Με τον τρόπο αυτό οι συλλέκτριες μέλισσες του δυνατού μελισσιού επιστρέφοντας από έξω θα έρθουν στη θέση που ήταν η κυψέλη τους, αλλά θα εισέλθουν στο αδύνατο μελίσσι βοηθώντας το έτσι με πληθυσμό αλλά και με τροφή. Σε αντίθεση με το αδύνατο μελίσσι, το δυνατό χάνει απότομα τις συλλέκτριες μέλισσες και επέρχεται έτσι μία αποσυμφόρηση του πληθυσμού. Οι μέλισσες που εισέρχονται μέσα στις ξένες κυψέλες δε μαλώνουν, εφ' όσον υπάρχει μελιττοφορία έξω. Για το λόγο αυτό, η αμοιβαία αυτή αλλαγή θέσης πρέπει να γίνεται κατά τη διάρκεια μελιττοφορίας.

ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗΣ ΤΗΣ ΣΜΗΝΟΥΡΓΙΑΣ

Όταν βρεθούν μέσα στην κυψέλη βασιλικά κελιά που περιέχουν προνύμφες ηλικίας δύο ημερών ή μεγαλύτερες, τότε το μελίσσι πρόκειται να σημουργήσει. Σε αυτό το στάδιο τα προληπτικά μέτρα κατά της σημουργίας δεν είναι ικανά για να την καταστείλουν. Μερικοί από τους τρόπους καταστολής της σημουργίας αναφέρονται παρακάτω.

1. Καταστροφή όλων των βασιλικών κελιών Όταν πλησιάζει η εποχή της σημουργίας, τα μελίσσια επιθεωρούνται προσεκτικά και, αν υπάρχουν βασιλικά κελιά, καταστρέφονται όλα πριν σφραγισθούν. Μια εβδομάδα μετά από την καταστροφή των πρώτων βασιλικών κελιών, πρέπει να γίνει άλλη επιθεώρηση, για να καταστραφούν τα νέα βασιλικά κελιά που θα ξανακτίσει το μελίσσι. Οι επιθεωρήσεις πρέπει να επαναλαμβάνονται κάθε εβδομάδα μέχρι να παύσουν τα μελίσσια να κατασκευάζουν βασιλικά κελιά. Οι επιθεωρήσεις πρέπει να γίνονται προσεκτικά και να καταστρέφονται όλα τα βασιλικά κελιά, γιατί αν μείνει έστω και ένα, τότε το μελίσσι σημουργεί. Κατά την επιθεώρηση κάθε πλαίσιο τινάζεται λίγο για να πέσουν αρκετές από τις μέλισσες που σκεπάζουν την κηρήθρα και κρύβουν τα βασιλικά κελιά. Τέτοιου είδους επιθεωρήσεις είναι ενοχλητικές για το μελίσσι και πολύ κουραστικές για το μελισσοκόμο.

2. Αφαίρεση της βασίλισσας Η βασίλισσα αναιρείται και αφήνουμε το μελίσσι να βγάλει καινούργια. Το μελίσσι

μένει χωρίς βασίλισσα για αρκετό καιρό και συγχρόνως διακόπτεται η παραγωγή γόνου, μέχρι να αρχίσει να γεννάει η καινούργια.

3. Μέθοδος Ντεμαρή (Demaree) Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται για την καταστολή και πρόληψη της σμηνουργίας, καθώς επίσης και για την αύξηση της παραγωγής μελιού. Βασικά με τη μέθοδο αυτή ξεχωρίζουμε το γόνο από τη βασίλισσα και μειώνουμε το συνωστισμό. Τη μέθοδο αυτή μπορούμε να την εφαρμόσουμε σε μέτρια μελίσσια με ένα πάτωμα που έχει 10 πλαίσια πληθυσμό και 6-7 κηρήθρες γόνου ή σε δυνατά μελίσσια που είναι διώροφα και τα οποία έχουν 20 πλαίσια πληθυσμού και πάνω από 10 πλαίσια γόνου: Μεταφέρουμε τη βασίλισσα σε ένα άδειο πάτωμα, μαζί μ' ένα πλαίσιο

που περιέχει ανοικτό γόνο και τις μέλισσες που το σκεπάζουν. Τον υπόλοιπο χώρο του πατώματος το συμπληρώνουμε με 9 κτισμένες αλλά άδειες κηρήθρες ή ακόμη μπορούμε να προσθέσουμε και πλαίσια με φύλλα κηρήθρας. Με τον τρόπο αυτό η βασίλισσα έχει αρκετό χώρο (κενά κελιά), για να γεννήσει. Κατόπιν τοποθετούμε διάφραγμα βασίλισσας και πάνω από το διάφραγμα βασίλισσας τοποθετούνται τα υπόλοιπα πλαίσια του μελισσιού σε 1 ή 2 πατώματα και συμπληρώνουμε το χώρο με κτισμένες ή άκτιστες κηρήθρες. Αυτός ο χωρισμός της βασίλισσας από το γόνο είναι ικανός για να σταματήσει την τάση για σμηνουργία, χωρίς όμως να χάνεται η δύναμη του μελισσιού. Με το χωρισμό όμως αυτό οι εργάτριες του πάνω πατώματος αρχίζουν να κτίζουν βασιλικά κελιά από τον υπάρχοντα εργατικό γόνο. Μια εβδομάδα μετά την εφαρμογή της μεθόδου Ντεμαρή, επιθεωρούνται προσεκτικά όλες οι κηρήθρες του επάνω πατώματος και καταστρέφονται όλα τα βασιλικά κελιά. Η καταστροφή των βασιλικών κελιών ίσως θα πρέπει να επαναληφθεί και για δεύτερη φορά μία εβδομάδα αργότερα, για να αποφύγουμε τη σμηνουργία. Το επάνω πάτωμα θα αρχίσει να γεμίζει μέλι, καθώς ο εργατικός γόνος θα αρχίσει να εκκολάπτεται. Παραλλαγή της μεθόδου αυτής χρησιμοποιείται για την εκτροφή βασιλισσών (όταν κάνει ζέστη) ή χρησιμοποιείται σαν μελίσσι με 2 βασίλισσες ή δημιουργούνται χωρίσματα, οπότε αντί για βασιλικό διάφραγμα χρησιμοποιείται μία σήτα. Το πλεονέκτημα της μεθόδου αυτής είναι ότι ο πληθυσμός του μελισσιού δε μειώνεται καθόλου και έτσι ο μελισσοκόμος μπορεί να πάρει και μελί. Τα μειονεκτήματα είναι ότι θα πρέπει να βρεθεί η βασίλισσα, ότι χρειάζονται πολλοί χειρισμοί και απαιτείται αρκετός χρόνος, καθώς επίσης ότι θα πρέπει ο μελισσοκόμος να επισκεφτεί το μελισσοκομείο του αρκετές φορές. Μερικές φορές υπάρχουν κηφήνες στο επάνω πάτωμα και επειδή δεν μπορούν να διαφύγουν προς τα έξω μπλοκάρουν το διάφραγμα της βασίλισσας, με αποτέλεσμα να δημιουργείται πρόβλημα στη διέλευση των εργατριών. Για να αποφύγουμε το πρόβλημα των κηφήνων, μπορούμε να δημιουργήσουμε ένα πολύ μικρό άνοιγμα στο πάνω πάτωμα ή κατά τη διάρκεια της εφαρμογής της μεθόδου Ντεμαρή να προσπαθήσουμε να καταστρέψουμε τον κηφήνο που βρίσκεται στις κηρήθρες αυτές.

